

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಕೆಯ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪಾಠ

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿ ಎನ್ನುವುದು ಬೋಧನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಬಾರದು; ಅದು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಲಿಕೆಯ ವಿಧಾನವಾಗಬೇಕು. ಅಂಥದೊಂದು ಸಾಧ್ಯತೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಹರಂದೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.

■ ಭಾರತಿ ಎ. ಕೊಪ್ಪ

ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಒಂದಿಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿ, ಸಪರಿಸರ ನೈರ್ಮಲ್ಯದ ಕಾಳಜಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯ ಮನಸು - ಇವೆಲ್ಲ ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿದರೆ ಮಹತ್ತರ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕೀಲಿಕ್ಕೆ ಆಗಬಹುದು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೊಪ್ಪ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹರಂದೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ಶಾಲೆಗಳು. ಈ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಪೈಪ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕ'ಗಳು ಪರಿಸರ ಕಾಳಜಿಯ ಪಾಠ ಹೇಳುತ್ತಿವೆ.

ಹರಂದೂರು ಗ್ರಾಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿನ ಮೂರು ಸರ್ಕಾರಿ ಹಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಕಿರಿಯ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಖರ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಹಸಿ ಕಸ ಬಳಸಿ, ಸರಳವಾಗಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಿಸುವ ಪೈಪ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ಆಸಕ್ತಿಯೂ ಮಿತಿಗೊಂಡು, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ವತಿಯಿಂದ ಈ ಯೋಜನೆ ಸಾಕಾರಗೊಂಡಿದೆ.

ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರದ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಗುಂಡಿ ತೆಗೆದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಐದು ಅಡಿ ಉದ್ದ, ಎಂಟು ಇಂಚು

ಅಗಲದ ಪೈಪ್ ಅನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು. ಪೈಪ್‌ನ ಒಳಗಡೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಸುಮಾರು 1 ಕೆ.ಜಿ. ಬೆಲ್ಲ, ಒಂದು ಬಕೆಟ್ ಸಗಣೆ ನೀರು ಮತ್ತು ಹಸಿ ಕಸವನ್ನು ಹಾಕಬೇಕು. ಪೈಪ್‌ನ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ, ಗಾಳಿಯ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಐದಾರು ಚಿಕ್ಕ ರಂಧ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿರಬೇಕು. ಈ ಮುಚ್ಚಳ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಾಕಿ ತೆಗೆಯಲು ಬರುವಂತಿರಬೇಕು.

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಯೂಟಕ್ಕೆ ಬಳಸುವ ತರಕಾರಿ ಸಿಪ್ಪೆ, ಆಟದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ಮರದ ಎಲೆಗಳು, ಸಗಣೆ, ಕೈ ತೋಟವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿದ ನಂತರದ ಕಳೆ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಆಹಾರ. ಪ್ರತಿದಿನ ಘಟಕಕ್ಕೆ ತ್ಯಾಜ್ಯ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಮುಚ್ಚಳ ಮುಚ್ಚಲಾಗುವುದು. ಒಂದು ಘಟಕ ಸಂಪೂರ್ಣ ತುಂಬಿದಾಗ, ಅದರ ಮುಚ್ಚಳ ಮುಚ್ಚಿ, ಸುಮಾರು ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಹಾಗೇ ಬಿಡಲಾಗುವುದು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಹಸಿ ಕಸ ಹಾಕಲು ಮತ್ತೊಂದು ಘಟಕ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಘಟಕ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ 1ನೇ ಘಟಕದ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರವನ್ನು ಗಿಡಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿ, ಘಟಕವನ್ನು ಖಾಲಿ ಮಾಡಿ, ಮತ್ತೆ ಹಸಿ ಕಸ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು.

ಈ ರೀತಿ ಸರಳವಾದ ಎರಡು ಪೈಪ್ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕದ ಮೂಲಕ ಶಾಲಾ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹಸಿ ಕಸದ ಸಮರ್ಪಕ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕೂಡ ಆಗುತ್ತದೆ. ಉತ್ತಮ ಗುಣಮಟ್ಟದ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರ ತಯಾರಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿನ ಈ ಘಟಕ ಗ್ರಾಮೀಣರ ಗಮನವನ್ನೂ ಸೆಳೆದಿದೆ.

'ಪಂಚಾಯತಿ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹಸಿ ಮತ್ತು ಒಣ ಕಸ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಘಟಕಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯ ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುವುದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಹರಂದೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿ ಎಲ್. ಅಂಜನಪ್ಪ.

ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಸರದ ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಕಲಿಯುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕಗಳು ಪ್ರಯೋಗಶಾಲೆಗಳಂತೆ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಮನೆಗಳ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲೂ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಗರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಘಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗ ಮೀಸಲಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಕಸ ವಿಲೇವಾರಿಯ ದೊಡ್ಡ ಸಮಸ್ಯೆ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಿಗಲಬ್ಬದು. ■